

Anna-Liisa Kaila-Walsh (toim.)

Insinöörin paperit

Viljo V. Kailan elämäkerta - osa III

Insinöörin paperit

Anna-Liisa Kaila-Walsh (toim.)

Insinöörin paperit

Viljo V. Kailan elämä – osa III

Kannen kuva: Pankakosken virkailija-asunnon alku kesällä 1945. Ks. sivu 13-3.

Kirjan kuvat: Kertomuksen kuvitus on peräisin perheen valokuva-albumeista, irtokuvista ja säilyneistä papereista, ellei muuta mainita.
Uudet valokuvat ovat kirjoittajan, ellei muuta mainita.

© 2024 Anna-Liisa Kaila-Walsh
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-7034-4

Sisällys (kaikki osat)

OSA I LUKIOLAISEN PÄIVÄKIRJA

Alkusanat ja kiitokset osiin I ja II

Johdanto: Elämän eväät

Luku 1: Aurinkopäivät (S. S. Taulan kertomana)

Luku 2: Vanhemmat, kotipappila ja Aaltola

Luku 3: Armovuodet ja vapaussota 1915–1918

Luku 4: Muutto Helsinkiin – klaani kasvaa 1919–1923

Luku 5: Lukiolaisen päiväkirja:

Talvi 1924: SYK:n seitsemäs luokka ja Helsingin suojeluskunta

Kesä 1924: Kokkolan vesillä. Jarmon kuolema.

Talvi 1924–1925: SYK:n kahdeksas luokka ja Helsingin suojeluskunta

Kesä 1925: Luokkaretki Viipuriin. Väijytys rakennetaan. Norran reissu.

Peräkaneetteja: Ylioppilaskevät 1926. Potretteja.

Lukiolaisen päiväkirjan henkilöluettelo

OSA II POLYTEEKKARIN PÄIVÄKIRJA

Alkusanat ja kiitokset osiin I ja II

Luku 6: Merikadettikoulu vaihtuu Polyteekiksi 1926–1927. Vapaa kesä 1927.

Luku 7: Polyteekkarin päiväkirja

Kesä 1928: Kokkola

Talvi 1928–1929: Ekskursioita. Elmon tapaturma.

Kesä 1929: Kesäharjoittelu Turussa. Loma Kokkolassa, Valkyrialalla Ruotsiin.

Talvi 1929–1930: Eestin yo-päivillä. Sk-manööverit. TY:n hallitukseen.

Kesä 1930: Kesäharjoittelu Jyväskylässä. Retkiä Kokkolan vesillä.

Talvi 1930–1931: Zeppeliini. Liisa astuu kuvaan.

Kesä 1931: Kesäharjoittelu Jyväskylässä. Retkiä Kokkolan vesillä.

Peräkaneetteja: Liisa ja Ville. TKY:n hallituksessa. Diplomityö.

Polyteekkarin päiväkirjan henkilöluettelo

OSA III INSINÖÖRIN PAPERIT

Alkusanat ja kiitokset osaan III

Luku 8: Insinöörit teillä ja vesillä 1932–1934. Ahvenanmaan reissun lokikirja.

Luku 9: Ville perustaa perheen 1935–1939

Luku 10: Sodan keskellä Käkisalmissa, Rovaniemellä ja Viipurissa 1939–1944

Luku 11: Kirjeitä Salpalinjalta 1944

Luku 12: Pulatalvi Helsingissä

Luku 13: Pankakosken aika ja Rymy-Eetu 1945–1949

Luku 14: Kaupungininsinöörinä ja eläkkeellä Lahdessa 1950–1958. Vääksyn kesä.

Liite: Insinöörin papereiden henkilöitä

Nuori insinööri Viljo V. Kaila Turussa joulukuussa 1933

*Insinööri 50-vuotispäivänään Labdessa huhtikuussa 1957
Panu, Tapani, Ville, Liisa, Anu*

Alkusanat ja kiitokset osaan III

Edellisten osien esipuheessa kerroin, kuinka veljeni Tapani ja Panu pistivät minut kirjoittamaan ”isän kirjaa” ja kuinka aloin hänen nuoruuden päiväkirjojensa naputtelun tietokoneelle. Innokkaan tutkimisen seurauksena taustaineisto laajeni laajenemistaan, kunnes ”isän kirjasta” kehkeytyi kokonainen kuvitettu elämäkerta. Osa I sisältää Lukiolaisen päiväkirjan lisäksi lapsuusajan. Osa II on Polyteekkarin päiväkirja.

Osassa III Insinöörin paperit kerrotaan isäni myöhemmät vaiheet, jotka lyhyesti menevät näin:

Aluksi nuori Turun TVH:n insinööri tekee vielä yhden myrskyisän purjehdusretken. Sen jälkeen tulee Liisa ja perhe ja ura ja aurinkoisia kesäretkiä Vuoksella. Mutta kohta alkaa viisi vuotta sota-aikaa muuttoineen Käkisalimesta Rovaniemelle ja sieltä Viipuriin, perheen evakkoretket, väestönsuojelutehtävät, linnoitustyö Salpalinjalla ja pula-aika.

Rauhan tultua asetutaan Pankakosken tehdaspaikkakunnalle. Sieltä muutetaan Lahteen, jossa on auennut kaupungininsinöörin virka. Lopussa Ville hymyilee tyytyväisenä 50-vuotispäivillään perheensä keskellä. Nuorena saatu sydänvika on kuitenkin tavoittanut hänet, ja kutsu lepoon tulee jo 51-vuotiaana.

”Insinöörin paperit” eli aineistot, joiden pohjalle tämä elämäntarina on kudottu, ovat seuraavat.

Ahvenanmaan reissulla 1933 pidetty lokikirja on Kosti Arvosen käsialaa ja on säilynyt isäni arkistoissa. Kiitos Tero Arvoselle, Kostin pojalle, luvasta käyttää sitä. Lokikirja on mukana kokonaan, kuvilla täydennettynä.

Liisan ja Villen kihlauksesta kertova ote Lulun (Paula Peuranheimon) päiväkirjasta 1935 herätti meissä lapsissa suurta hilpeyttä, kun se ilmestyi päivänvaloon. Monet kiitokset siitä Liisa Luluntyttärelle eli Marja-Liisa Keltolle.

Lapsia käsittelevä osuus tästä kirjasta perustuu äitimme Liisan pitämiin ”Tapanin, Panun ja Anna-Liisan kirjoihin”. Ne alkavat Tapanin syntymästä 1936 ja jatkuvat aina vuoteen 1948. Tekstissä näihin kolmeen paksuun muistikirjaan viitataan yhteisnimellä ”Lasten kirja”. Äiti kirjoitti ne meitä varten, ja olemme pitäneet tätä vaivannäköä myöhemmin suuressa arvossa. Äiti kertoo nimenomaan lasten asioista, ei aikuisten päivittäisistä murheista, vaikka sota riehui taustalla noin puolet tuosta ajasta. ”Isän kirjaan” olen lainannut sellaisia kohtia, jotka valottavat perheen vaiheita ja sitä, millainen Ville oli isänä.

Aikuisten todellisuus noina vuosina käy ilmi Liisan ja Villen kirjeenvaihdosta, jota on tässä kirjassa mukana paljon. Lisäksi on säilynyt jonkin verran Liisan vanhempien, papan ja mamman, kirjeitä.

Sodan lopulla Ville oli linnoittamassa Salpalinjaa. Tältä osin kävin läpi paitsi kirjeitä, myös armeijan sotapäiväkirjoja. Isän jälkiä seurattessani yksi mielenkiintoisimpia polkuja oli paikallistua sotapäiväkirjojen ja Museoviraston portaalin avulla linnoitteet, joiden rakentamista Ville kuvaa kirjeessään, selvittää tilan nykyomistajat ja tehdä lopuksi retki paikan päälle katsomaan ”isän korusuja”. Monet kiitokset Heli ja Kari Huotarille Salpalinjan esittelystä ja suuresta elämyksestä!

Joitakin haastateltaviakin tavoitin tältä ajalta:

Serkkupolvelta sain yhtä ja toista tietoa varsinkin sota-ajasta Merikka Kailalta, Martti M. Kailalta, Rippa Kaukorannalta ja Maija Kaukorannalta.

Niilo Kulve sotaveteraanien palvelutalosta Munkkiniemestä muisti hämmästyttävästi Villen, Liisan ja Panun Käkisalimesta 30-luvulta. Jatko-sodan evakopaikkamme Hännilän kartanon tytär Anna-Liisa Kortekallio, perheystävä, auttoi valokuvien henkilöiden tunnistamisessa. Saara Mustonen Muurolasta osasi kertoa puustellin kohtalon. Pankakosken vaiheista kuulin lisää Pesosen tyttäreltä Raija Heleniukselta.

Viimeisten lukujen osalta olen tietysti saanut eniten apua veljiltäni. Tapani on suureksi surukseni jo kuollut. Hän ehti kuitenkin saada valmiiksi omat perhemuistelmansa ja kommentoi tämänkin kirjan ensimmäisen version. Pannulla on aivan loputon määrä muistoja ja toinen toistaan parempia juttuja lapsuudestamme. Niistä minun on ollut pakko poimia jotenkin vanhempiimme liittyvät, ettei kirja paisu yli äyräidensä. Parissa kohtaa lienen kyllä rönsyillyt.

Villen työasioiden osalta hänen leikekirjansa ja työtodistuksensa ovat olleet korvaamattomia. Koska Ville oli tie- ja vesirakennusinsinööri ja Liisa viittä vaille valmis arkkitehti, heidän töistään löytyy yhä erittäin konkreettisiakin jälkiä.

Kuvitus on enimmäkseen peräisin perheemme albumeista, joita on paljon. Kuvia on käsitelty tavanomaisilla vanhojen kuvien restaurointikonsteilla. Kuvateksteistä lainausmerkeissä olevat ovat alkuperäistekstejä, muut minun.

Viitteitä on kahdenlaisia: kirjaimia ja numeroita. Tarkoitus ei ole kiusata lukijaa, vaan kirjaimet viittaavat sivun alalaidassa oleviin mahdollisesti kiinnostaviin lisätietoihin, numerot taas kunkin luvun lopussa olevaan lähdeluetteloon, johon ei yleensä ole tarpeen hyppiä.

Miehelleni Michaelille lausun jälleen paljon kiitoksia kärsivällisyydestä! Sitä on luultavasti tarvittu paljon enemmän kuin olen käsittänyt.

*Espoo 20. tammikuuta 2024
Anna-Liisa (Anu) Kaila-Walsh*

Luku 8

Insinöörit teillä ja vesillä 1932–1934

Turun TVH rakentaa

Ville valmistui hyvään aikaan. Autot valloittivat maata – vuoden 1922 lopussa niitä oli 1754 kpl, mutta 1932 lopussa jo yli 30 000. Koko maan kattavan valtatieverkon suunnittelu oli meneillään. Juuri toukokuussa 1932 aloitti Kyösti Kallion kulkulaitoskomitea, joka sitten mietinnössään ehdotti 29:n valtatieverkkoa. Tämä rakennettaisiin osittain uusia teitä rakentamalla, osittain vanhaa hevostieverkkoa parantamalla. Suunnitelmia kiirehti vielä vuosikymmenen alun vaikea lama: työttömyystöitä tarvittiin kipeästi. ”Syystä onkin 1930-luvun ihmis- ja hevostyövaltaista rakentamisvaihetta pidetty itsenäisyyden ajan tienrakennusten ensimmäisenä huippukautena.”¹

Tie- ja vesirakennushallituksen töistä Villellä oli jo neljän harjoittelukesän kokemus Kuopiosta, Turusta ja Jyväskylästä. Valmistuttuaan hän palasi Turun piiriin, nyt ylimääräisen harjoittelijainsinöörin vakanssille.

*”Ikaalisissa kesällä –32
Vas. V. Kaila. Tek.yliopp.: E. Saariabo,
B. Hellman, M. Lounamaa.”*

*Alkukesästä TVH:n miehet majoituivat
pitemmäksi aikaa Alasoinin taloon.
Nyt oli Villellä vuorostaan harjoittelijoita
valvottavanaan.*

Kuvia työalbumista

"Ikaalisten kauppala Salmin sillalta. Valok. V.Suvanto -32."

"Tampereen-Vaasan valtatie tulisi kulkemaan kesällä -32 suoritettujen tutkimusten mukaan (ylim.ins. Suvannon ja ylim.harj.ins. Kailan tutkimukset) Kyrösjärven yli joko Salmin sillan kohdalta tai kuvassa vasemmalla osittain näkyvän Pärköön saaren kautta kauppalan rantaan."

"Suvannon työryhmän mestarit maalisk.-33 Turun-Helsingin valtatie tutkimuspapereita valmistellaan."

↓ Lounamaa
↓ Suvanto
↓ Kaila

Savolainen - Eskola - Hjelt" (kuvassa)

"Tietutkimus I: Silmäääräinen tutkimus. Kompassin avulla kuljetaan linjat läpi. Näin saadaan likimääräinen suunta. Valtatie Tku-Hki 20.2.33. Paimio, Kurjenkylän peltoja. Ins. Kaila."

"Tietutkimus III: Linja kartoitetaan. Aluksi kartoitetaan n.s. huomiopisteet kartoituslinjalta. Näiden avulla määrätään lopullinen linja, joka kartoitetaan tarkkaan. Tku-Hki 2.3.33 Rkm. Hjelt"

"Tietutkimus VI: Siltapaikat pliktataan. Siltapaikat pliktataan, joet vaakitaan. Halikko 5.3.33"

Tampereen–Vaasan valtatie

Villen ensimmäinen päätyö oli tien suuntavaihtoehtojen tutkimus Ikaalisten seudulla. Ensimmäiset tulokset selviävät viereisellä sivulla olevan kuvan taakse kirjoitetusta tekstistä. Valtatie, myöhemmin kolmostienä tunnettu, rakennettiin sitten ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti Salmin sillan kohdalta Ikaalisten eteläpuolelta.

Helsingin–Turun valtatie

Villen kaksivuotisen TVH-kauden toinen päätehtävä oli Turun–Helsingin valtatieen tutkimus Salon ja Suomensjärven välillä. Turun piiri rakensi tien Uudenmaan läänin rajalle asti. Uusittavat osuudet olivat Turku – Piikkiö – Paimio sekä tie Salosta eteenpäin läänin rajalle Nummella. Rakennustyö kesti 1933–1936.

Työalbumissa on tekstitettyjä kuvia projektien vaiheista, kuvia erilaisista siltarakenteista, uusista koneista, esimerkkejä teiden ongelmista, jne. Kesällä 1933 tutkimusta tehtiin mm. Muurlassa. Siellä laitettiin koetteeksi uutta betonipäällystettä.² Betonitiet eivät lopulta koskaan yleistyneet, ja viimeisistäkin koeteistä on luovuttu 2000-luvulla ylläpitovaikeuksien vuoksi.

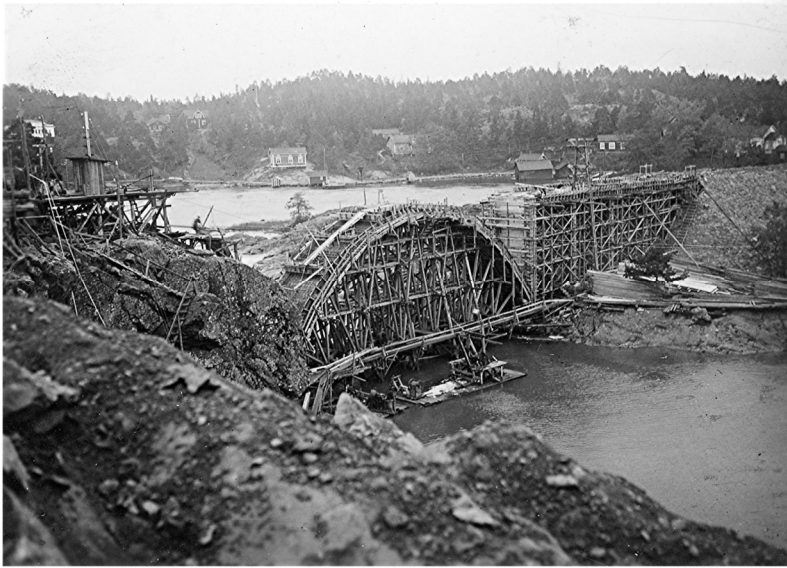
Villen suhde tehtäviinsä käy hyvin ilmi jo tässä vaiheessa. Hän ei ollut koskaan työhullu – sen sijaan ensimmäinen työtodistus (s. 8-23) ilmaisee asian naulan kantaan: insinööri Kaila osoitti ”kiitettävää harrastusta sekä suurta tarkkuutta ja huolta”.

Ukko-Pekan silta

Eräs tämän ajan merkittävä rakennuskohde Turun piirillä oli Naantalinsalmen silta, joka nimettiin kohta Ukko-Pekan sillaksi, se kun paransi merkittävästi myös presidentin kesäasunnon yhteyksiä. Sillasta tuli kaksikaarinen, 200 metriä pitkä, korkealla kulkeva laitos, jonka 11-metrinen aukon alta mahtuivat laivat kulkemaan.³

Villen esimiehet Lounamaa ja Suvanto Naantalinsiltatyömaalla lokakuussa 1933. Kohde oli haastava. Kun rannat olivat jyrkät ja merenpinta kaukana alhaalla, kalliomassojen ja muun rakennusmateriaalin kuljettamiseksi kehitettiin kuvassa näkyvä köysirata. Kuvan tekstitys on Liisan käsialaa.

*"Tiepäiviltä –32
Naantalin salmen silta.
Vas. köösisiradan voima-
asema. Keskellä kaari
raudoitettuna."*

*"Kultarannassa
ins. Schildt ja Suvanto.
Kev. –33"*

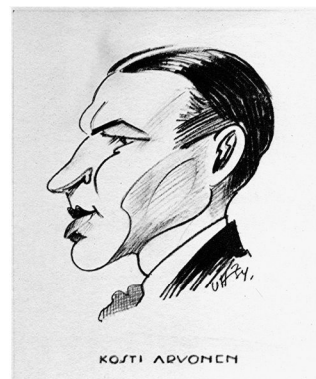
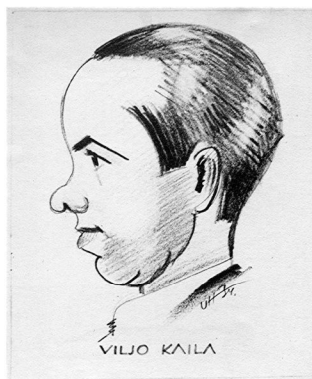

*Sillan vibki "Ukko-Pekka"
Svinhufvud itse
14. heinäkuuta 1934.
Siitä tuli heti suosittu
nähtävyys ja retkikohde.
Keskäpaikkeille rakennettiin
kahvilapaviljonki turisteille.
Kosti Arvosen kuva retkeltä
Naantaliin heinäkuun
lopulla 1934.*

Kokkola – Ahvenanmaa – Turku

Lokikirja 19–30.7.1933

Turun piirikonttorissa oli Villen lisäksi muitakin purjehdusintoisia poikamiesinsinöörejä: Kosti Arvonen, joka oli Villen kurssitoveri, sekä muutamia vuosia ennen heitä valmistunut Björn ”Otso” Schildt. Kesälomaan 1933 mennessä olivat suunnitelmat suurta meriretkeä varten valmiina, ja veljeskunta matkusti Kokkolaan.

Piirrosalbumista ”Polyteekin parhaat pojat – Uki Heikkisen rillien takaa”, 1934.

Lokikirja on Kosti Arvosen käsialaa.

"Ennen ulapalle lähtöä Aaltolassa"

Kabvi- ja teepannujen ääressä Pekka sylissä Paul, Taina ja Kaino, seisomassa Otso Schildt.

Walkyriaa valmistellaan

Keskiviikkona 19 p:nä heinäkuuta 1933

*”Hip heijaa, nää pojat seilaa
Pohjanlahden aalloilla”*

Kuten sovittu oli, lähdimme purjehdusmatkalle Kokkolasta Aaltolan laiturista heinäkuun 19 p:nä armon vuonna 1933. Päivä tunnetaan lähemmin keskiviikon nimellä. Lähtöhetkenä klo 15.50 puhalsi heikko koillistuuli.

”Rarahu”^a kävi lähtijöitä saattamassa tehden lopuksi kauniin kaaren ”Valkyrian” ympäri ja katosi sitten Aaltolaa kohti. Nyt olisi ollut sopiva hetki ottaa pienet kaljanarkoosit, mutta kaljapottu oli onnistuneesti jäänyt rannalle. Dixin vetoköysi katkesi ja karkulainen täytyi onkia kiinni.

Kalamajalle ”Väijytykseen” saavuttiin kello 18.40, mutta majaan emme päässeet, sillä avaimia ei löytynyt. Klo 19.20 lähdimme haikein mielin majalta, mikään ei auttanut. Väijytykseen jäi paljon avaamattomia pulloja ja sillipurkkeja.

Lähtö Aaltolasta

^a Rarahu oli Pekan pikamoottori, pitkä, kapea, valkokylkinen vene, jossa oli Chevrolet4-moottori.

Illalla klo 20 seuduissa lähetettiin lähetystö Kosti ja Dixi hakemaan vähintään 1 tilavuusyksikkö sitä ”ihteensä” n. 3 tuntia aikaisemmin syötyjen krapujen ”seuraksi”. Majassa ei kuitenkaan ollut muuta kuin silakkaa.

Orrenkrund [Orrskäret?]^a sivuutettiin klo 22 ja suunta muutettiin suoraan länteen. Suomen ranta katosi näkyvistä klo 23.20 Otson kertoman mukaan. Niin tulikin seuraava eli torstaipäivä.

Torstaina 20 p:nä heinäkuuta 1933

Klo 1.21 tunsi Ville tarvetta itsensä keventämiseen ja niin myös tapahtui. Samalla hän myös suoritti tarpeellisen veden heiton veneen pohjalta. Klo 4 oli aallokko jo siksi voimakas, että laineet löivät yli ruhvin, joten siellä olleet Otso ja Kosti saivat melko epämieluisen vesihärätyksen. Nyt alettiinkin nopeasti tiivistää ruhvia.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan piti käydä Ruotsissa, mutta kun tuuli kävi suoraan lännestä, t.s. oli vastatuuli, muutettiin suunta klo 9 etelään. Klo 12 tuli näkyviin Helsingkallan johtoloisto, jonka kellon ulina kuului noin 5 km tuulen alapuolelle. 2 ½ tunnin kuluttua, siis klo 14.30 tuli maata ensi kerran näkyviin.

Helsingkallanilta muutettiin suuntaa taas länteen, jota suuntaa seurattiin n. 2 tuntia, ja käännettiin etelään. N. 4 tunnin purjehtimisen jälkeen saavutettiin Valskär [Villskär?]. Silloin puhalsi kohtalainen lounaistuuli. Illalla alkoi tuuli heiketä ja uhkasi tyyntyä kokonaan, joten päätimme yöpyä Ytter Uddskärin kohdalla pienoissessa lahdenpoukamassa, mihin saavuimme klo 23.30.

Vastatuulen takia Ruotsissa käynti päätettiin jättää väliin

^a Hakasuluissa on merikartasta nykyisin löytyvät nimet, joskin niissäkin kirjoitusasu vaihtelee. Tunnetuin Orrengrund on Suomenlahdella, mutta Orrskäret on suunnilleen oikealla kohdalla.

Viljo V. Kailan (1907-1958) kuvitetun elämäkerran kolmas osa. Ensimmäiset osat sisälsivät hänen nuoruuden päiväkirjansa. Perhehistorian kolmas osa kertoo hänen myöhemmät vaihteensa ja perustuu kirjeisiin, päiväkirjoihin, valokuviin ja muisteluihin.

Alussa nuori Turun TVH:n insinööri tekee vielä yhden myrskyisän purjehdusretken. Sitten hän purjehtii avioliiton satamaan. Pojat syntyvät. Tie- ja vesirakennusinsinöörin ura kehkeytyy kunnallistekniikan parissa, ensin Kouvolassa, sitten kaupungininsinöörinä Käkisalmissa. Vuokselle tehdään aurinkoisia kesäretkiä.

Mutta kohta seuraa viisi vuotta sota-aikaa. Käkisalmeista muutetaan Rovaniemelle ja sieltä välirauhan aikana Viipuriin. Ville ei terveystyistä pääse rintamalle, vaan toimii virassaan ja väestönsuojelussa. Hän on Viipurissa viimeiseen päivään asti "korjauttamassa kaupunkia". Sitten hän saa komennon Luumäelle "oman alan töihin" linnoittamaan Salpalinjaa. Perhe joutuu neljään kertaan evakkoon ja pula-aika piinaa kaikkia.

Rauhan tultua asetetaan Pankakosken tehdaspaikkakunnalle. Sieltä muutetaan Lahteen, jossa on auennut kaupungininsinöörin virka. Kesäparatiisi on Vääksyssä Vesijärven rannalla. Lopussa Ville hymyilee tyytyväisenä 50-vuotispäivillään perheensä keskellä. Vanha sydänvika on kuitenkin vienyt hänet jo eläkkeelle, ja viimeinen satama hämmöttää.

I osa Viljo V. Kaila: Lukiolaisen päiväkirja 1924-1925
II osa Viljo V. Kaila: Polyteekkarin päiväkirja 1928-1931